Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej dla maturzystów

Poznań, 20.04.2020 r.

Spis treści

Historia UE 3

Rozszerzenia UE 6

Droga Polski do UE 8

Cele i wartości UE 9

Symbole UE 11

Obywatelstwo UE 13

Instytucje UE 15

Podejmowanie decyzji w UE 27

Prezydencja w Radzie UE 28

Jednolity rynek 30

Strefa Schengen 31

Euro 33

Fundusze Unii Europejskiej 37

Europejski Zielony Ład – działania na rzecz klimatu w UE 44

Prawa Człowieka w Unii Europejskiej 46

Quizy 48

Źródła 49

Historia UE

UE jest unią gospodarczą i polityczną między 27 krajami europejskimi, które razem zajmują większą część europejskiego kontynentu. Zalążek UE powstał po drugiej wojnie światowej. Kluczową ideą leżącą u podstaw integracji europejskiej była zaproponowana przez Jeana Monneta koncepcja współpracy sektorowej. Zakładała ona stopniową integrację państwa europejskich, obejmującą początkowo wybrane obszary gospodarki. Proces ten, zgodnie z wizją Monneta, miał rozpocząć się od integracji francuskiego i niemieckiego sektora węgla i stali, a następnie rozszerzyć się na inne dziedziny współpracy, co miało zapewnić perspektywę rozwoju społeczno-gospodarczego oraz pokoju i bezpieczeństwa w Europie.

9 maja 1950 r. Robert Schuman, minister spraw zagranicznych Francji, publicznie przedstawił zaproponowany przez Monneta projekt współpracy sektorowej. **Deklaracja Schumana** to kamień milowy dla francusko-niemieckiego pojednania oraz pokoju i bezpieczeństwa w Europie, a tym samym dla integracji europejskiej. Deklaracja Schumana zyskała aprobatę kanclerza RFN Konrada Adenauera, który widział w koncepcji integracji sektorowej szansę dla rozwoju gospodarczego Niemiec oraz włączenia RFN do stosunków międzynarodowych jako pełno-prawnego partnera. Do udziału w inicjatywie zaproszono również inne państwa europejskie.

Deklaracja Schumana (kliknij na zdjęcie, aby obejrzeć film)

Źródło: https://multimedia.europarl.europa.eu/pl/schuman-declaration_B001-0100_ev

W efekcie 18 kwietnia 1951 r. w Paryżu Belgia, Holandia, Luksemburg, Francja, Niemcy oraz Włochy podpisały Traktat ustanawiający **Europejską Wspólnotę Węgla i Stali** (tzw. traktat paryski; wszedł w życie w 1952 r.). Na jego mocy została powołana pierwsza struktura integracyjna w Europie zakładająca realne przeniesienie przez państwa członkowskie części swoich kompetencji na poziom wspólnotowy. Pierwszy etap integracji polegał na usprawnieniu współpracy gospodarczej zgodnie z zasadą, że kraje, które prowadzą ze sobą wymianę handlową, odnoszą z niej korzyści, a zatem będą raczej unikać konfliktów.

Pionierzy, którzy utorowali drogę do utworzenia UE

Źródło: https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_pl

(więcej o założycielach UE → https://europa.eu/european-union/about-eu/history/eu-pioneers_pl)

Państwa członkowskie EWWiS, zachęcone pozytywnymi skutkami funkcjonowania wspólnoty, a tym samym postępującym rozwojem gospodarczym, powołały pod przewodnictwem Paula-Henriego Spaaka, ministra spraw zagranicznych Belgii, komisję mającą na celu przygotowanie podstaw do dalszej integracji i ustanowienia wspólnego rynku. W dniu 25 marca 1957 r. w Rzymie podpisano Traktat ustanawiający **Europejską Wspólnotę Gospodarczą** (EWG) oraz Traktat ustanawiający **Europejską Wspólnotę Energii Atomowej** (Euratom) – tzw. traktaty rzymskie (weszły w życie 1 stycznia 1958 r.).

Źródło: https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_pl

I tak utworzoną w 1958 roku Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) tworzyło sześć krajów: Belgię, Francję, Holandię, Luksemburg, Niemcy i Włochy. Od tego czasu przystąpiło kolejnych 22 członków i udało się utworzyć ogromny jednolity rynek (tzw. rynek wewnętrzny), który nieustannie rozwija swój potencjał.

31 stycznia 2020 r. Wielka Brytania wystąpiła z Unii Europejskiej.

Źródło: https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_pl

Wspólnota, która na początku była wyłącznie unią gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i migrację. Odzwierciedleniem postępów w integracji była zmiana nazwy z Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej na Unię Europejską w 1993 roku (na mocy Traktatu o Unii Europejskiej). Unii Europejskiej zawdzięczamy ponad pół wieku pokoju, stabilności i dobrobytu, pomoc w podnoszeniu standardu życia obywateli państw członkowskich.

Źródło: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_pl

W 2012 r. UE dostała Pokojową Nagrodę Nobla za działania na rzecz pokoju, pojednania, demokracji i praw człowieka w Europie.

Rozszerzenia UE

UE nie zawsze była tak duża jak obecnie. Gd kraje europejskie rozpoczęły współpracę gospodarczą, w procesie tym uczestniczyły jedynie Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy i Włochy. Z czasem coraz więcej krajów podejmowano decyzje o przystąpieniu.

Rozszerzenie	Rok przystąpienia	Państwa
Państwa założycielskie	1952 (EWWiS) 1958 (EWG)	Belgia, Niderlandy, Luksemburg, Francja, Niemcy, Włochy
I rozszerzenie	1973	Dania, Irlandia, Wielka Brytania (wystąpiłą w 2020 r.)
II rozszerzenie	1981	Grecja
III rozszerzenie	1986	Hiszpania, Portugalia
IV rozszerzenie	1995	Austria, Finlandia, Szwecja
V rozszerzenie	2004	Estonia, Czechy, Łotwa, Litwa, **Polska,** Słowacja, Słowenia, Węgry, Malta, Cypr
VI rozszerzenie	2007	Bułgaria, Rumunia
VII rozszerzenie	2013	Chorwacja

Obecnie Unia liczy 27 państw członkowskich. Wielka Brytania wystąpiła z Unii Europejskiej w dniu 31 stycznia 2020 r.

Źródło: https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_pl

Przystąpienie do UE jest możliwe po spełnieniu warunków członkostwa oraz wprowadzeniu unijnych przepisów we wszystkich wymaganych obszarach. O członkostwo w UE ubiegać się może każdy kraj, który spełni tzw. kryteria kopenhaskie (gospodarka wolnorynkowa, stabilna demokracja oraz rządy prawa, jak również przyjęcie przepisów prawnych UE, w tym dotyczących euro).

Obecnie do **krajów kandydujących**, tj. takich, w których trwa proces transpozycji, czyli włączania przepisów UE do prawa krajowego należą:

- Albania
- Czarnogóra
- Macedonia Północna
- Serbia
- Turcja

Potencjalne kraje kandydujące (nie spełniają jeszcze kryteriów członkostwa w UE) to obecnie:

- Bośnia i Hercegowina oraz
- Kosowo.

Droga Polski do UE

Polska jest członkiem Unii Europejskiej od 1 maja 2004 r. na mocy Traktatu Akcesyjnego podpisanego 16 kwietnia 2003 r. w Atenach. Jako państwo członkowskie Polska ma możliwość wpływania na kształt decyzji podejmowanych na forum UE.

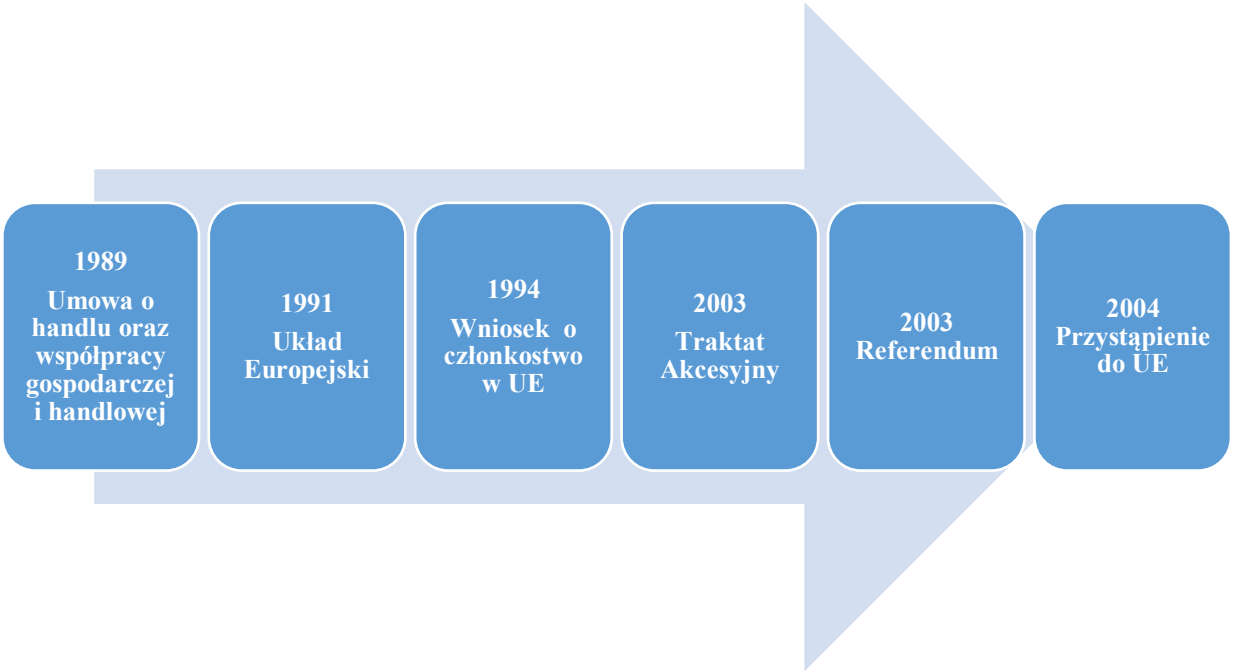

Pierwszym krokiem na drodze zbliżenia Polski ze Wspólnotami było podpisanie między obu stronami **Umowy o handlu oraz współpracy gospodarczej i handlowej** we wrześniu 1989 r. , której celem było „stworzenie korzystnych warunków dla harmonijnego rozwoju i dywersyfikacji obrotów handlowych, jak też dla promocji współpracy handlowej i gospodarczej na zasadach równości, niedyskryminacji, dwustronnych korzyści i wzajemności". W 1990 r. rozpoczęto rozmowy w sprawie zawarcia układu o stowarzyszeniu Polski ze Wspólnotami, zakończone jego podpisaniem 16 grudnia 1991 r. Pełna nazwa przyjętego dokumentu, określanego w skrócie jako **Układ Europejski**. 8 kwietnia 1994 r. Polska, uznając, że będzie zdolna do spełnienia tych warunków i przyjęcia na siebie obowiązków wynikających z członkostwa, złożyła oficjalny **wniosek o członkostwo w Unii Europejskiej.**

Po negocjacjach podpisano Traktat akcesyjny w kwietniu 2003 r. w Atenach, W Polsce, zgodnie z Konstytucją RP 7–8 czerwca 2003 r. odbyło się ogólnokrajowe **referendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej**. Wyniki głosowania były następujące: 77,45% głosujących powiedziało „tak", a 22,55% opowiedziało się przeciw akcesji. Wynik referendum pozwolił na ratyfikację traktatu akcesyjnego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Aleksandra Kwaśniewskiego. Traktat został ratyfikowany 23 lipca 2003 r. Polska przystąpiła do UE 1 maja 2004 r.

Więcej o Polsce w UE → https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/poland_pl

Cele i wartości UE

Cele Unii Europejskiej obejmują:

- wspieranie pokoju, wartości UE i dobrobytu obywateli UE,
- zagwarantowanie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w przestrzeni bez granic wewnętrznych,
- promowanie zrównoważonego rozwoju opartego na trwałym wzroście gospodarczym i stabilności cen, na wysoce konkurencyjnej gospodarce rynkowej umożliwiającej pełne zatrudnienie i postęp społeczny oraz na ochronie środowiska,
- zwalczanie wykluczenia społecznego i dyskryminacji,
- wspieranie postępu naukowo-technicznego,
- zwiększanie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz solidarności między państwami członkowskimi,
- ochrona bogatej różnorodności kulturowej i językowej,
- ustanowienie unii gospodarczej i walutowej, której walutą jest euro.

Unia Europejska dąży do osiągnięcia swoich celów właściwymi środkami odpowiednio do zakresu kompetencji przyznanych jej na mocy Traktatów.

Wartości UE są wspólne dla społeczeństw państw członkowskich, w których najważniejsze są włączenie społeczne, tolerancja, sprawiedliwość, solidarność i niedyskryminacja. Wartości te są integralną częścią europejskiego stylu życia. Unia Europejska zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami i ochronę praw dziecka. UE spiera spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz solidarność między państwami członkowskimi. Ponadto Unia Szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy.

Cele i wartości stanowią podstawę UE i są określone w traktacie lizbońskim oraz w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej.

WARTOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

Godność człowieka

- Godność człowieka jest nienaruszalna. Musi być szanowana i chroniona. Stanowi podstawę praw podstawowych.

Wolność

- Wolność poruszania się daje obywatelom prawo do swobodnego przemieszczania się po Europie i przebywania na terytorium Unii.

Demokracja

- Podstawą funkcjonowania UE jest demokracja przedstawicielska. Każdy obywatel Unii korzysta również z praw politycznych. Każdy pełnoletni obywatel UE ma prawo kandydować i głosować w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Obywatele UE mają prawo do kandydowania i głosowania w swoim państwie pobytu lub w państwie pochodzenia.

Równość

- Wszyscy obywatele UE są równi wobec prawa. Zasada równości kobiet i mężczyzn leży u podstaw wszystkich polityk europejskich i stanowi podstawę integracji europejskiej. Ma ona zastosowanie we wszystkich dziedzinach. Zasada równego wynagrodzenia za pracę o równej wartości została zapisana w traktacie w 1957 r. Choć wciąż zauważalne są pewne nierówności, UE poczyniła w tym względzie znaczne postępy.

Praworządność

- UE opiera się na zasadzie praworządności. Oznacza to, że podstawą wszystkich jej działań są traktaty, przyjęte dobrowolnie i demokratycznie przez jej państwa członkowskie. Prawa i sprawiedliwości strzeże niezależne sądownictwo. Państwa członkowskie uznały ostateczną właściwość Trybunału Sprawiedliwości, którego wyroki muszą być przestrzegane przez wszystkich.

Prawa człowieka

- Prawa człowieka są chronione na mocy Karty praw podstawowych Unii Europej-skiej. Obejmują one prawo do bycia wolnym od dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnospra-wność, wiek lub orientację seksualną, a także prawo do ochrony danych osobo-wych i prawo do dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Symbole UE

Flaga europejska jest symbolem nie tylko Unii Europejskiej, ale również jedności i tożsamości Europy w szerszym znaczeniu.

Na fladze przedstawiony jest okrąg złożony z dwunastu złotych gwiazd na błękitnym tle. Gwiazdy symbolizują jedność, solidarność i harmonię między narodami Europy.

Krąg gwiazd jest symbolem jedności, a ich liczba nie zależy od liczby państw członkowskich.

Źródło: https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_pl

Historia flagi sięga roku 1955, kiedy to Rada Europy, stojąca na straży praw człowieka oraz promująca kulturę europejską – przyjęła obecny projekt. W kolejnych latach Rada Europy zachęcała powstające instytucje europejskie do używania tej samej flagi.

W 1983 r. Parlament Europejski zadecydował, że flaga Rady Europy będzie również oficjalną flagą Unii Europejskiej (wówczas nazywanej Wspólnotami Europejskimi). W 1985 r. przywódcy państw UE opowiedzieli się za jej zatwierdzeniem.

Hymn UE to fragment IX Symfonii skomponowanej przez Ludwiga van Beethovena w 1823 do tekstu poematu Fryderyka Schillera „Oda do radości" z 1785 r.

Hymn europejski jest wizytówką nie tylko Unii Europejskiej, ale również Europy w szerszym znaczeniu. Poemat „Oda do radości" Fryderyka Schillera wyraża idealistyczną wizję braterstwa całej rasy ludzkiej – wizję, którą podzielał Beethoven.

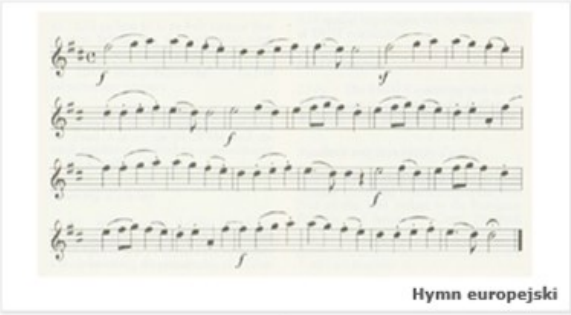

W 1972 r. Rada Europy postanowiła, że fragment IX symfonii Beethovena zatytułowany „Oda do radości" zostanie jej hymnem. W 1985 r. szefowie państw i rządów UE zadecydowali, że melodia ta będzie oficjalnym hymnem UE.

(Kliknij na zdjęcie, by posłuchać hymnu UE)

Źródło: https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide- presentations_pl

Melodia – ponieważ utwór ten nie ma słów. Hymn wyraża europejskie ideały wolności, pokoju i solidarności w uniwersalnym języku, jakim jest muzyka.

Dzień Europy (9 maja) jest dniem, w którym co roku świętujemy pokój i jedność w Europie. 9 maja przypada rocznica podpisania historycznej Deklaracji Schumana. W swoim przemówieniu wygłoszonym w Paryżu w 1950 r. Robert Schuman (ówczesny francuski minister spraw zagranicznych) zaproponował nową formę współpracy politycznej w Europie, która uniemożliwiłaby wybuch nowej wojny.

Jego pomysł polegał na utworzeniu ponadnarodowej instytucji europejskiej sprawującej zarząd nad całą produkcją węgla i stali. Traktat powołujący do życia tę instytucję podpisano już w rok później. Plan Schumana uważa się za zalążek tego, czym dzisiaj jest Unia Europejska.

„Zjednoczona w różnorodności" to **motto Unii Europejskiej**, którego po raz pierwszy użyto w 2000 r.

Oznacza ono, że aby zapewnić pokój i dobrobyt oraz chronić bogactwo kultur, tradycji i języków w Europie, Europejczycy powinni działać wspólnie.

Źródło: https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide- presentations_pl

Obywatelstwo UE

Wszyscy obywatele państw członkowskich UE automatycznie są też obywatelami UE. Z obywatelstwa UE wynikają ważne dodatkowe prawa i obowiązki.

Prawa te zostały wymienione w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Artykuł 18) oraz w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (rozdział V).

Każdy obywatel UE może mieć wpływ na kształtowanie europejskiej polityki. Istnieje możliwość grupowego zwrócenia się do Komisji Europejskiej o przygotowanie projektu aktu prawnego – w ramach europejskiej inicjatywy obywatelskiej. Petycję musi podpisać co najmniej milion obywateli z co najmniej jednej czwartej państw członkowskich UE (obecnie z co najmniej 7 krajów).

Prawa obywatela UE

Zmiana miejsca pobytu w UE

- Obywatele UE mają prawo do przemieszczania się po UE i zamieszkania za granicą – są przy tym chronieni przed dyskryminacją ze względu na obywatelstwo.
- Każdy może osiedlić się w dowolnym kraju UE, jeżeli spełnia określone warunki, które zależą na przykład od tego, czy pracuje bądź studiuje.

Udział w życiu politycznym UE

- Każdy obywatel UE ma prawo głosować i kandydować w wyborach do władz lokalnych i wyborach do Parlamentu Europejskiego na takich samych warunkach jak obywatele kraju UE, w którym mieszka.

Petycje i skargi

- Obywatele UE mogą zwrócić się z petycją do Parlamentu Europejskiego o zajęcie się konkretną sprawą w interesie własnym lub w interesie publicznym.
- Skargi dotyczące niewłaściwego administrowania w instytucjach i organach UE można wnosić do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich.
- Obywatele UE mogą również bezpośrednio kontaktować się z europejskimi instytucjami i organami doradczymi i mają prawo do otrzymania odpowiedzi w jednym z 24 języków urzędowych UE.

Ochrona konsularna

- Kiedy obywatel UE potrzebuje pomocy podczas pobytu w kraju poza UE, w którym jego kraj ojczysty nie ma placówek dyplomatycznych, ma prawo zwrócić się o ochronę konsularną do ambasady lub konsulatu dowolnego innego kraju UE.
- Pomoc udzielana jest w takich sytuacjach, jak na przykład zgon, wypadek, choroba, aresztowanie, przestępstwo z użyciem przemocy i repatriacja.

Aktywne uczestnictwo w życiu demokratycznym UE

Obywatele UE są zachęcani do udziału w życiu demokratycznym Unii przez wyrażanie swoich poglądów na etapie kształtowania polityki UE lub proponowanie usprawnień istniejących przepisów i kierunków polityki.

Komisja regularnie ogłasza konsultacje publiczne w sprawie planowanych przez siebie inicjatyw, na temat których może się wypowiedzieć każdy obywatel UE.

W miastach w całej UE odbywają się spotkania pod hasłem dialogu z obywatelami, które służą wysłuchaniu opinii uczestników na wybrany temat i są okazją do dyskusji.

Organizowane są też debaty w formie między Komisją a organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, które działają w wielu różnych obszarach.

Europejska inicjatywa obywatelska

Ważnym instrumentem demokracji uczestniczącej w Unii Europejskiej. Dzięki niemu obywatele UE mogą zaproponować Komisji Europejskiej przygotowanie przepisów w jednym z obszarów objętych jej kompetencjami. Na początku należy utworzyć komitet organizacyjny, w którego skład musi wchodzić co najmniej 7 obywateli UE mieszkających w 7 różnych krajach UE. Muszą oni być w wieku uprawniającym ich do głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego w ich kraju. Zanim komitet zacznie zbierać wśród obywateli deklaracje poparcia, musi wystąpić do Komisji o zarejestrowanie inicjatywy. W tym celu musi przedstawić dokument zawierający tytuł, streszczenie sprawy oraz krótki opis inicjatywy, odniesienie do proponowanej podstawy prawnej działania prawnego, informacje o członkach komitetu oraz informacje o wszystkich źródłach wsparcia i finansowania proponowanej inicjatywy. Komisja w ciągu dwóch miesięcy podejmuje decyzję w sprawie zarejestrowania proponowanej inicjatywy. Po rejestracji inicjatywy organizatorzy mogą rozpocząć gromadzenie deklaracji poparcia. Mają na to 12 miesięcy. Deklaracje poparcia można zbierać w formie papierowej lub elektronicznej.

Aby inicjatywa obywatelska została rozpatrzona przez Komisję, w ciągu 12 miesięcy trzeba zebrać co najmniej milion podpisów obywateli UE, przy czym w co najmniej siedmiu krajach musi zostać osiągnięta minimalna liczba podpisów (https://europa.eu/citizens-initiative/thresholds_pl). Aby podpisać się pod inicjatywą należy być obywatelem UE w wieku uprawniającym do głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego.

Jeżeli inicjatywa spełnia wszystkie warunki, Komisja musi ją przeanalizować. W ciągu 3 miesięcy urzędnicy UE spotkają się z komitetem organizacyjnym. W Parlamencie Europejskim natomiast odbywa się otwarte posiedzenie, na którym komitet przedstawia swoją inicjatyw. Po rozpatrzeniu sprawy Komisja wyda oficjalną odpowiedź, w której wyjaśni, dlaczego przygotuje nowe przepisy na podstawie zgłoszonej propozycji lub dlaczego nie jest to możliwe.

Instytucje UE

W ramach jedynej w swoim rodzaju struktury instytucjonalnej Unii Europejskiej:

- ogólne priorytety UE ustala Rada Europejska, na posiedzeniach której zbierają się przywódcy Unii i państw członkowskich,
- wybierani w bezpośrednich wyborach europosłowie reprezentują obywateli europejskich na forum Parlamentu Europejskiego,
- interesy całej UE chroni Komisja Europejska – jej członków wyznaczają rządy krajowe
- rządy państw UE bronią interesów krajowych w Radzie Unii Europejskiej.

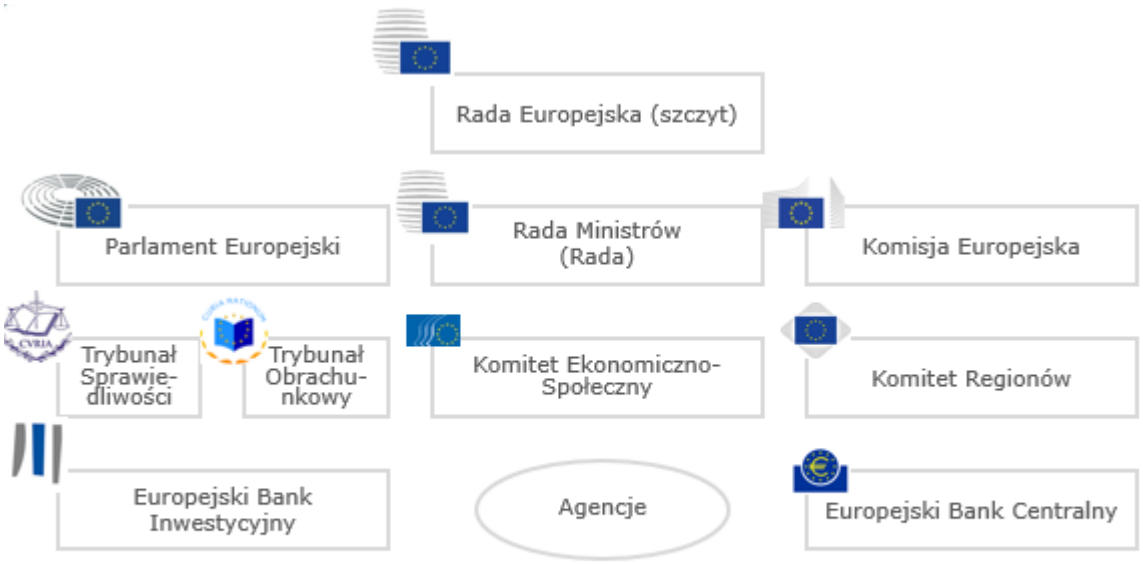

Źródło: https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide- presentations_pl

Ważną rolę odgrywają dwie inne instytucje:

- Trybunał Sprawiedliwości UE, stojący na straży stosowania prawa europejskiego
- Europejski Trybunał Obrachunkowy, który kontroluje finansowanie działań Unii.

Uprawnienia i obowiązki wszystkich tych instytucji określono w traktatach, które stanowią podstawę wszystkich działań UE. W traktatach określono również zasady i procedury, których muszą przestrzegać instytucje UE.

W ramach UE działają także organy doradcze (Komitet Ekonomiczno-Społeczny oraz Komitet Regionów), wyspecjalizowane instytucje finansowe (Europejski Bank Centralny, Europejski Bank Inwestycyjny) oraz agencje.

Parlament Europejski

- głos obywateli

David Sassoli, przewodniczący Parlamentu Europejskiego

Rada Europejska i Rada

- głos państw członkowskich

Charles Michel, przewodniczący Rady Europejskiej

Komisja Europejska

- działa na rzecz wspólnego interesu

Ursula von der Leyen, przewodnicząca Komisji Europejskiej

Źródło: https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide- presentations_pl

Rada Europejska

Rada Europejska gromadzi przywódców politycznych UE, którzy określają kierunki polityki UE. Rada stanowi najwyższy szczebel współpracy politycznej między państwami UE. Jej posiedzenia odbywają się zazwyczaj raz na kwartał w formie spotkań na szczycie, w których biorą udział przywódcy państw UE i którym przewodniczy przewodniczący Rady.

Zadania Rady Europejskiej

- Określa ogólny kierunek i priorytety polityki UE, nie jest jednak uprawniona do przyjmowania aktów prawnych
- Zajmuje się rozwiązywaniem złożonych i delikatnych kwestii, których nie można było rozwiązać na niższym szczeblu współpracy międzyrządowej.
- Kształtuje wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa, biorąc pod uwagę strategiczne interesy Unii, w tym sprawy mające wpływ na kwestie polityczno-obronne.
- Nominuje i mianuje kandydatów na niektóre najwyższe stanowiska w UE, np. w EBC i Komisji.

Zazwyczaj posiedzenia Rady odbywają się cztery razy w roku, jednak w razie potrzeby przewodniczący może zwołać posiedzenia dodatkowe. Większość decyzji Rada Europejska podejmuje w drodze konsensusu. W niektórych przypadkach decyzje przyjmowane są jednogłośnie lub większością kwalifikowaną. Tylko szefowie państw lub rządów mają prawo głosu.

Więcej o historii Rady Europejskiej→ https://www.consilium.europa.eu/pl/history/?filters=2031

Skład

W skład Rady Europejskiej wchodzą szefowie państw i rządów wszystkich krajów UE, przewodniczący Rady Europejskiej i przewodniczący Komisji Europejskiej.

PRZEWODNICZĄCY RADY EUROPEJSKIEJ

Herman Van Rompuy 2009-2014	Donald Tusk 2014-2019	Charles Michel 2019-teraz

Posiedzenia Rady zwołuje przewodniczący, który również im przewodniczy i który wybierany jest przez Radę Europejską na okres dwóch i pół roku (kadencja może zostać jednokrotnie odnowiona). Przewodniczący Rady Europejskiej reprezentuje ponadto Unię na zewnątrz.

Siedziba

Rada Europejska ma siedzibę w Brukseli (Belgia). Rada Europejska zbiera się w każdym półroczu przynajmniej 2 razy. Jej posiedzenia, zwane „szczytami UE", odbywają się w Brukseli, w budynku „Europa". W razie potrzeby przewodniczący Rady Europejskiej może też zwoływać szczyty nadzwyczajne.

Źródło: https://www.consilium.europa.eu/pl/european-council/

Więcej o Radzie Europejskiej→ https://www.consilium.europa.eu/pl/

Rada Unii Europejskiej (Rada Ministrów / Rada)

W ramach Rady UE ministrowie ze wszystkich krajów UE spotykają się, aby omawiać, zmieniać i przyjmować akty prawne oraz koordynować politykę. Ministrowie są upoważnieni do podejmowania zobowiązań w imieniu swoich rządów w odniesieniu do działań uzgodnionych na posiedzeniach. Wraz z Parlamentem Europejskim Rada jest głównym organem decyzyjnym UE. Nie należy jej mylić z:

- Radą Europejską – czyli odbywającym się raz na kwartał szczytem, podczas którego przywódcy krajów Unii spotykają się, aby omówić ogólne kierunki polityki
- Radą Europy, która nie jest organem UE.

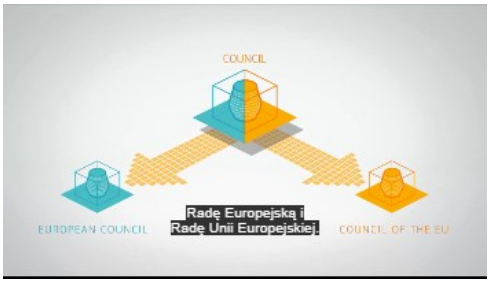

Kliknij na obrazek, aby obejrzeć film o różnicach między Radą Europejską a Radą UE)

Zadania Rady UE

- Wraz z Parlamentem Europejskim negocjuje i uchwala akty prawne UE w oparciu o wnioski ustawodawcze przedstawione przez Komisję Europejską.
- Koordynuje politykę krajów UE.
- Określa kierunki polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE w oparciu o wytyczne Rady Europejskiej.
- Podpisuje umowy między UE a innymi krajami lub organizacjami międzynarodowymi.
- Przyjmuje, wspólnie z Parlamentem Europejskim, budżet UE.

Wszystkie dyskusje i głosowania są jawne. Decyzje wymagają zazwyczaj większości kwalifikowanej :

- 55 proc. krajów (przy aktualnej liczbie 27 państw członkowskich jest to 15 krajów),
- reprezentujących co najmniej 65 proc. ogółu ludności UE.

W przypadku tematów newralgicznych, takich jak te związane np. z polityką zagraniczną lub podatkami, wymagana jest decyzja jednogłośna (wszystkich krajów). Zwykła większość natomiast wymagana jest w przypadku kwestii proceduralnych i administracyjnych.

Skład

Rada UE nie ma stałych członków. Posiedzenia Rady UE odbywają się w dziesięciu rożnych konfiguracjach w zależności od obszaru polityki, który będzie omawiany. W zależności od

konfiguracji poszczególne kraje wysyłają ministra odpowiedzialnego za dany obszar polityki. Na przykład w posiedzeniu Rady dotyczącym spraw gospodarczych i finansowych („Rada Ecofin") uczestniczą ministrowie finansów wszystkich krajów UE.

Posiedzeniom Rady przewodniczy odpowiedni minister kraju, który wówczas sprawuje rotacyjną prezydencję w Unii Europejskiej. Na przykład posiedzeniom Rady ds. Środowiska w czasie prezydencji polskiej będzie przewodniczył polski minister środowiska. Jedynie Rada do Spraw Zagranicznych ma stałego przewodniczącego – jest nim Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa .

Siedziba

Rada UE ma swoją siedzibę w Brukseli (Belgia) w budynku „Europa", Budynek „Europa" jest główną siedzibą Rady Europejskiej i Rady UE.

Więcej o Radzie UE→ https://www.consilium.europa.eu/pl/council-eu/

Parlament Europejski

Parlament Europejski jest organem ustawodawczym UE. Posłowie wybierani są w wyborach bezpośrednich co 5 lat Ostatnie wybory odbyły się w maju 2019 r.

Zadania Parlamentu Europejskiego

Parlament Europejski pełni trzy podstawowe funkcje:

- funkcja ustawodawcza (uchwala, wraz z Radą UE, przepisy prawa europejskiego, w oparciu o wnioski ustawodawcze Komisji Europejskiej, podejmuje decyzje w sprawie umów międzynarodowych, podejmuje decyzje w sprawie rozszerzenia UE, bada roczny plan prac Komisji i występuje do Komisji o przedłożenie wniosków ustawodawczych
- funkcja nadzorcza (sprawuje nadzór demokratyczny nad pozostałymi instytucjami europejskimi, wybiera przewodniczącego Komisji i zatwierdza skład Komisji; może uchwalić „wotum nieufności", zmuszając Komisję do dymisji, udziela absolutorium z wykonania budżetu, tzn. zatwierdza prawidłowe wykonanie budżetu, rozpatruje petycje od obywateli oraz powołuje komisje śledcze, omawia kwestie dotyczące polityki pieniężnej z Europejskim Bankiem Centralnym, kieruje zapytania do Komisji i Rady, monitoruje wybory,
- funkcja budżetowa (wraz z Radą ustanawia budżet UE, zatwierdza długoterminowy budżet UE, tzw. wieloletnie ramy finansowe).

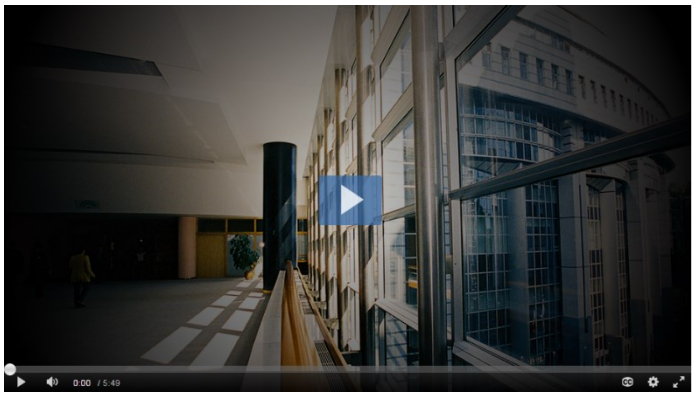

Kliknij i obejrzyj film, jak działa Parlament Europejski (pamiętaj o zmianie liczby posłów po Brexicie!)

Prace Parlamentu przebiegają w dwóch etapach:

1. Komisje parlamentarne – przygotowanie aktów prawnych (istnieje 20 komisji parlamentarnych oraz dwie podkomisje, które specjalizują się w konkretnych obszarach działalności UE; komisje analizują wnioski ustawodawcze)
2. Sesje plenarne – uchwalanie prawa (podczas sesji plenarnych wszyscy posłowie zbierają się w sali obrad i głosują w sprawie proponowanych przepisów i poprawek. Zwykle odbywają się one w Strasburgu (cztery dni w miesiącu), czasami w Brukseli odbywają się dodatkowe sesje.

Sala obrad plenarnych w Strasbourgu

Źródło: http//: multimedia.europarl.europa.eu.

Kliknij i obejrzyj film o sesji plenarnej

Skład

Liczba posłów do PE z każdego kraju jest w przybliżeniu proporcjonalna do liczby jego ludności. Zastosowanie ma zasada degresywnej proporcjonalności: żaden kraj nie może mieć mniej niż 6 lub więcej niż 96 posłów do PE. Posłowie zasiadają w PE nie według kraju pochodzenia, lecz według przynależności politycznej.

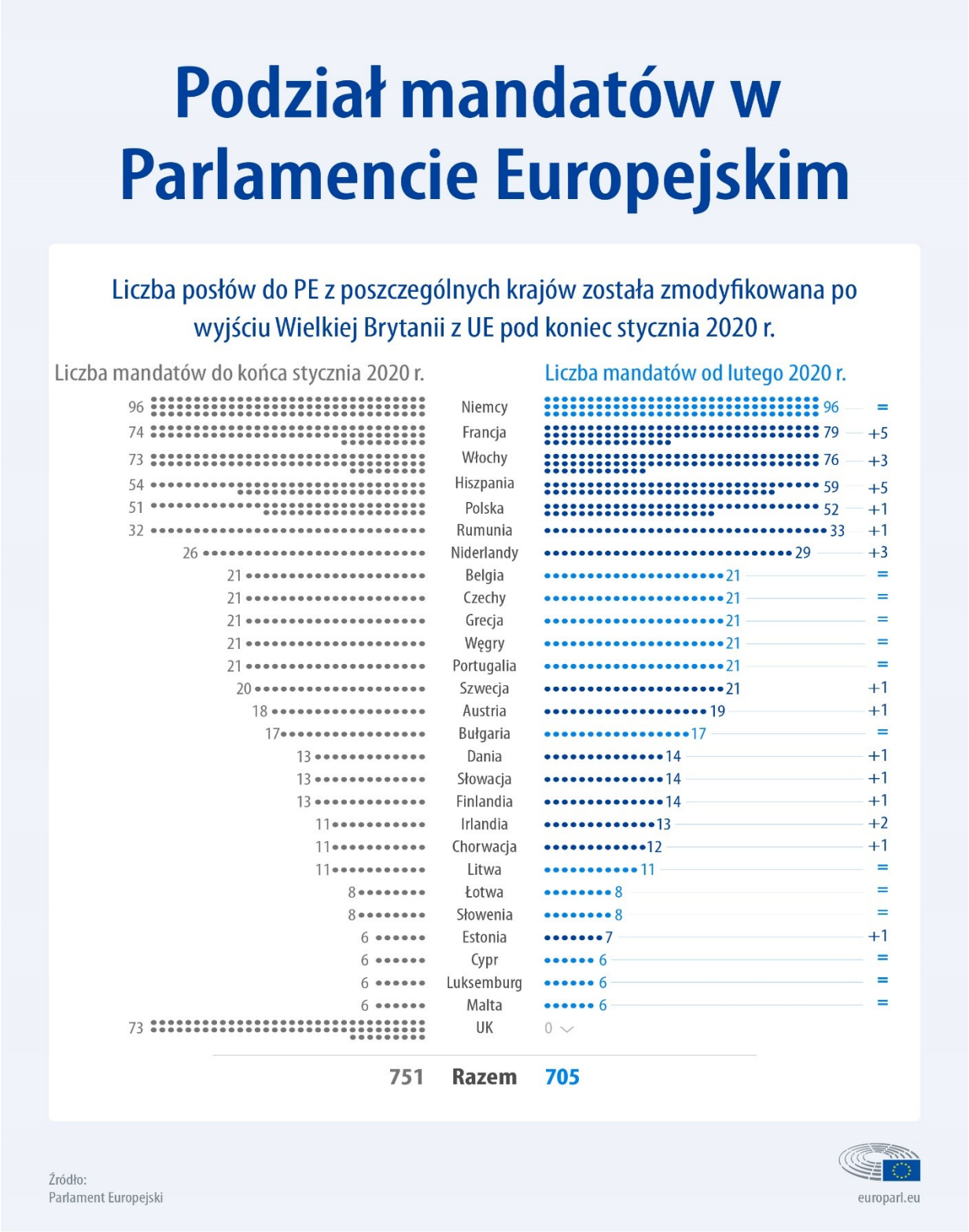

Przewodniczący Parlament w relacjach z pozostałymi instytucjami UE, jak również w stosunkach ze światem zewnętrznym. Przewodniczący ma ostatnie słowo w sprawie budżetu.

Kliknij i obejrzyj film o roli Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego

Obecnie przewodniczącym Parlamentu Europejskiego jest David-Maria Sassoli. Wcześniej funkcję tę sprawował Antonio Tajani.

Siedziba

Główna siedziba Parlamentu Europejskiego znajduje się w Strasburgu (Francja), natomiast obrady odbywają się czasem także w Brukseli (Belgia). W Luksemburgu natomiast mieści się sekretariat generalny Parlamentu Europejskiego.

Siedziba Parlamentu Europejskiego w Strasbourgu

Źródło: http//: multimedia.europarl.europa.eu.

Więcej o Parlamencie Europejskim → https://www.europarl.europa.eu/portal/pl

Komisja Europejska

Komisja jest politycznie niezależnym organem wykonawczym UE. Jako jedyna jest odpowiedzialna za opracowywanie wniosków dotyczących nowych aktów prawa unijnego. Ponadto wdraża decyzje Parlamentu Europejskiego i Rady UE.

Zadania Komisji Europejskiej

- Przedkładanie nowych wniosków ustawodawczych
- Zarządzanie polityką UE i przydział środków finansowych (wraz z Radą i Parlamentem Komisja określa priorytety dla wydatków UE, przygotowuje roczny budżet do

zatwierdzenia przez Parlament i Radę, nadzoruje sposób wydawania środków finansowych)

- Egzekwowanie prawa europejskiego (wraz z Trybunałem Sprawiedliwości Komisja jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwego stosowania przepisów unijnych we wszystkich państwach członkowskich)
- Reprezentowanie UE na arenie międzynarodowej (KE występuje w imieniu państw UE na forum organizacji międzynarodowych, w szczególności w kwestiach dotyczących polityki handlowej i pomocy humanitarnej; w imieniu UE negocjuje również umowy międzynarodowe.

Komisja Europejska wyznacza priorytety na daną kadencję. Na lata 2019-2014 wyznaczono następujące priorytety:

Skład

Komisja składa się z 27 komisarzy, po jednym z każdego państwa UE. Przewodniczący Komisji decyduje o przydziale tek (obszarów polityki) poszczególnym komisarzom.

W skład kolegium komisarzy wchodzą: przewodniczący Komisji, ośmiu wiceprzewodniczących – w tym trzech wiceprzewodniczących wykonawczych i wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa – oraz 18 komisarzy odpowiedzialnych za poszczególne dziedziny polityki. Przewodniczącą Komisji jest obecnie Ursula von der Leyen (wcześniej funkcję tę pełnił Jean - Claude Juncker).

Bieżącą działalnością Komisji zajmują się pracownicy Komisji (prawnicy, ekonomiści itp.). Przydzieleni oni są do tzw. dyrekcji generalnych, z których każda odpowiada za konkretny obszar polityki.

Siedziba
Siedziba Komisji Europejskiej znajduje się w Brukseli (Belgia)

Siedziba Komisji Europejskiej. Budynek Berlaymont w Brukseli

Więcej o Komisji Europejskiej → https://ec.europa.eu/info/index_pl

Trybunał Sprawiedliwości UE

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej dokonuje wykładni prawa unijnego, aby zapewnić jego stosowanie w taki sam sposób we wszystkich państwach członkowskich. Rozstrzyga też spory prawne między rządami krajów Unii a jej instytucjami.W określonych sytuacjach do Trybunału mogą również wnosić sprawy osoby fizyczne, przedsiębiorstwa lub organizacje, które uważają, że ich prawa zostały naruszone przez instytucje UE.

Zadania
Trybunał Sprawiedliwości orzeka we wnoszonych do niego sprawach. Najbardziej powszechne są następujące rodzaje spraw:

- wykładnia prawa (orzeczenia w trybie prejudycjalnym) – sądy krajów UE są zobowiązanie do zapewniania właściwego stosowania prawa UE. Istnieje jednak ryzyko odmiennej interpretacji prawa UE przez sądy w różnych krajach. Jeżeli sąd krajowy ma jakiekolwiek wątpliwości co do wykładni lub ważności danego aktu prawnego UE, może zwrócić się o wyjaśnienie do Trybunału Sprawiedliwości. Ten sam mechanizm można zastosować do ustalenia, czy krajowe przepisy lub praktyka są zgodne z prawem UE.
- egzekwowanie prawa (postępowania w sprawie uchybienia) – sprawy wnoszone przeciwko rządom krajów UE w związku z nieprzestrzeganiem prawa UE.
- unieważnianie aktów prawnych UE (skargi o unieważnienie) – jeżeli jakiś akt prawny UE uznany zostanie za niezgodny z traktatami UE lub prawami podstawowymi, rządy krajów UE, Rada UE, Komisja Europejska lub (w niektórych przypadkach) Parlament Europejski mogą zwrócić się do Trybunału o jego unieważnienie.
- zapewnianie podejmowania działań przez UE (skargi w sprawie bezczynności)
- skargi na instytucje UE (roszczenia o odszkodowanie) – każda osoba fizyczna lub przedsiębiorstwo, które doznały szkody w wyniku działania lub bezczynności UE bądź jej urzędników, może wnieść przeciwko nim skargę do Trybunału.

Skład
W skład Trybunału Sprawiedliwości wchodzi 27 sędziów i 11 rzeczników generalnych. Sędziowie i rzecznicy generalni są mianowani za wspólnym porozumieniem przez rządy państw członkowskich, po konsultacji z komitetem, którego zadaniem jest opiniowanie, czy kandydaci są odpowiedni do pełnienia danej funkcji. Mandat jest sześcioletni i odnawialny. Są oni wybierani spośród osobistości o niekwestionowanej niezależności i mających wymagane w ich państwach kwalifikacje do zajmowania najwyższych stanowisk sądowych, lub są prawnikami o uznanych kompetencjach.

Siedziba
Siedziba Trybunału Sprawiedliwości UE mieści się w Luksemburgu.

Więcej o Trybunale Sprawiedliwości UE → https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/pl/

Europejski Trybunał Obrachunkowy

Jako unijny niezależny zewnętrzny kontroler Trybunał Obrachunkowy dba o interesy podatników w UE. Trybunał Obrachunkowy nie posiada uprawnień w zakresie egzekwowania prawa, ale działa na rzecz usprawnienia zarządzania budżetem UE przez Komisję Europejską i przedstawia sprawozdania na temat finansów UE.

Zadania Europejskiego Trybunału Obrachunkowego

- Przeprowadza kontrolę dochodów i wydatków UE, aby zweryfikować, czy fundusze UE zostały w odpowiedni sposób uzyskane, wydane, gospodarnie wykorzystane i rozliczone.
- Kontroluje każdą osobę lub organizację dysponującą środkami UE, przeprowadzając kontrole na miejscu w instytucjach oraz krajach UE
- W sprawozdaniach z kontroli, przekazywanych Komisji i rządom krajowym, zamieszcza ustalenia i zalecenia.
- Informuje Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF), jeżeli podejrzewa, że miało miejsce oszustwo, korupcja lub inna nielegalna działalność.
- Przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie UE coroczne sprawozdanie, które Parlament szczegółowo analizuje przed podjęciem decyzji w sprawie zatwierdzenia wykonania budżetu przez Komisję.

Skład
W skład Europejskiego trybunału Obrachunkowego wchodzi 27 niezależnych członków, po jednym z każdego kraju. Członkowie Trybunału są mianowani przez Radę, po zasięgnięciu opinii Parlamentu, na sześcioletnią odnawialną kadencję. Członkowie wybierają spośród siebie prezesa na trzyletnią (również odnawialną) kadencję.

Siedziba
Siedziba Europejskiego Trybunału Obrachunkowego mieści się w Luksemburgu.

Więcej o Europejskim Trybunale Obrachunkowym
→ https://www.eca.europa.eu/pl/Pages/ecadefault.aspx

Instytucje UE – podsumowanie

Instytucja	Skład	Przewodniczący	Siedziba	Rola
Rada Europejska	Szefowie państw i rządów krajów UE, przewodniczący Rady Europejskiej, przewodniczący Komisji Europejskiej	Charles Michel	Bruksela (Belgia)	Wyznacza ogólny kierunek polityki oraz priorytety Unii Europejskiej
Rada Unii Europejskiej	Ministrowie ze wszystkich krajów UE, w zależności od omawianego obszaru polityki	Każdy kraj UE sprawuje prezydencję przez 6 miesięcy na zasadzie rotacji	Bruksela (Belgia)	Reprezentuje głos rządów krajów UE, przyjmuje akty prawne UE i koordynuje politykę UE
Parlament Europejski	705 posłów	David-Maria Sassoli	Siedziba główna: Strasburg (Francja), miejsce obrad: Bruksela (Belgia), sekretariat generalny: Luksemburg	Wybierany w bezpośrednich wyborach organ ustawodawczy UE, posiadający funkcje nadzorcze i budżetowe
Komisja Europejska	Zespół (tzw. kolegium) komisarzy, po jednym z każdego kraju UE	Ursula von der Leyen	Bruksela (Belgia)	Wspiera ogólne interesy UE, przedkładając wnioski ustawodawcze, egzekwując prawo oraz realizując politykę i wykonując budżet UE.
Trybunał Sprawiedliwości UE	27 niezależnych sędziów, po jednym z każdego kraju UE	Prezes: Koen Lenaerts	Luksemburg	zapewnia jednolitą wykładnię prawa UE we wszystkich krajach UE oraz jego przestrzeganie przez kraje i instytucje UE.
Europejski Trybunał Obrachunkowy	27 niezależnych członków, po jednym z każdego kraju	Prezes: Klaus-Heiner Lehne	Luksemburg	Odpowiada za kontrolowanie prawidłowego gromadzenia i wykorzystywania funduszy UE oraz pomaga w doskonaleniu zarządzania finansami UE.

Podejmowanie decyzji w UE

UE nadal stara się zwiększyć przejrzystość działania swoich instytucji i wzmocnić ich demokratyczny charakter. Decyzje są podejmowane w sposób jak najbardziej otwarty i zbliżony do obywatela. Uprawnienia Parlamentu Europejskiego, wybieranego w wyborach bezpośrednich, zostały rozszerzone, a parlamenty narodowe odgrywają większą rolę dzięki współpracy z instytucjami europejskimi.

Ogólny kierunek polityki UE określany jest przez Radę Europejską. Instytucja ta nie jest jednak uprawniona do przyjmowania prawa.

W procesie stanowienia prawa UE uczestniczą trzy główne instytucje:

- Parlament Europejski, który reprezentuje obywateli UE i jest przez nich bezpośrednio wybierany,
- Rada Unii Europejskiej, która reprezentuje rządy państw członkowskich. Pracom Rady przewodniczą kolejno poszczególne kraje UE w ramach tzw. prezydencji
- Komisja Europejska, która reprezentuje interesy całej Unii.

Źródło: https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide- presentations_pl

Te trzy instytucje w ramach „zwykłej procedury ustawodawczej" wspólnie kształtują politykę i stanowią prawo obowiązujące w całej UE. Z reguły to Komisja proponuje nowe akty prawne, a Parlament i Rada je przyjmują. Komisja i państwa członkowskie odpowiadają potem za ich wdrażanie, zaś sama Komisja czuwa nad ich właściwym stosowaniem i wprowadzaniem w życie.

Więcej na temat procedur stanowienia prawa w UE→ Proces decyzyjny w UE

Prezydencja w Radzie UE

Państwa członkowskie UE przejmują rotacyjną prezydencję w Radzie UE co 6 miesięcy. Prezydencja kieruje pracami Rady nad unijnym ustawodawstwem oraz przewodniczy posiedzeniom tej instytucji na wszystkich szczeblach, pomagając zapewnić ciągłość prac UE, porządek procedur legislacyjnych i współpracę państw członkowskich – musi być więc uczciwym i bezstronnym mediatorem.

Prezydencja do 2022 r.

Chorwacja: styczeń – czerwiec 2020

Niemcy: lipiec – grudzień 2020

Portugalia: styczeń – czerwiec 2021

Słowenia: lipiec – grudzień 2021

Francja: styczeń – czerwiec 2022

Czechy: lipiec – grudzień 2022

Państwa członkowskie, które mają kolejno sprawować prezydencję, ściśle ze sobą współpracują w 3-krajowych grupach, tworząc tzw. **Trio Prezydencji** (zwane także Trójką Prezydencji). System ten został wprowadzony w 2009 r. na mocy Traktatu z Lizbony.

Każda grupa 3 państw wyznacza długofalowe cele i przygotowuje wspólny program tematów i ważnych spraw, którymi Rada będzie się zajmować przez 18 miesięcy. Osiemnastomiesięczny program prac prezydencji jest współdzielony przez trzy państwa członkowskie. Każde z 3 państw opracowuje własny 6-miesięczny program, określając cele, które chce osiągnąć podczas swojej kadencji, a wspólnie z pozostałymi członkami Trójki wyznacza bardziej długofalowe cele, których realizacja nie jest realna w ciągu sześciu miesięcy. Kolejne rządy krajowe państw członkowskich obejmują urząd 1 stycznia i 1 lipca każdego roku. Chorwacja przejęła przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej od Finlandii, a w lipcu przekaże je Niemcom (kolejne Trio).

Obecna grupa składa się z prezydencji rumuńskiej, fińskiej oraz chorwackiej.

Prezydencja ma dwa **główne zadania**:

1. Planowanie i prowadzenie posiedzeń Rady i jej organów przygotowawczych
2. Reprezentacja Rady w stosunkach z innymi instytucjami UE.

Zadania prezydencji

Przygotowanie posiedzień

- Prezydencja przewodniczy posiedzeniom Rady w poszczególnych formacjach oraz jej organów przygotowawczych i grup roboczych
- Prezydencja czuwa nad prawidłowym przebiegiem dyskusji oraz przestrzeganiem regulaminu Rady i jej metod pracy
- Prezydencja organizuje także nieformalne posiedzenia w Brukseli i w swoim kraju.

Reprezentacja

- Prezydencja reprezentuje Radę w stosunkach z innymi instytucjami UE, zwłaszcza z Komisją i Parlamentem Europejskim.
- Prezydencja prowadzi rozmowy trójstronne, nieformalne negocjacje i posiedzenia komitetu pojednawczego, podczas których stara sie wypracować porozumienie co do aktów usatwodawczych
- Prezydencja pracuje w ścisłej koordynacji z przewodniczącym Rady Eruopejskiej oraz wysokim przedstawicielem Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa

Więcej o prezydencji→ https://www.consilium.europa.eu/pl/council-eu/presidency-council-eu/

Jednolity rynek

Główną siłą napędową gospodarki unijnej jest jednolity rynek. Umożliwia on swobodne przemieszczanie się ludzi, towarów, usług i kapitału. UE dąży do rozwijania olbrzymich możliwości, jakie oferuje, również w obszarze energii, wiedzy i rynków kapitałowych, tak aby Europejczycy mogli czerpać z niego jak największe korzyści.

Cztery swobody przepływu:

- **towarów**
- **usług**
- **osób**
- **kapitału**

Jednolity rynek przyczynił się do:

- znaczących redukcji cen wielu produktów i usług, w tym taryf lotniczych i taryf za rozmowy telefoniczne
- zaoferowania szerszego wyboru konsumentom
- stworzenia milionów nowych miejsc pracy
- stworzenia nowych możliwości dla firm

Dzięki zniesieniu kontroli granicznych między krajami UE można o wiele swobodniej podróżować po prawie całej Europie. O wiele łatwiej jest również podróżować, zamieszkać i podjąć pracę w innym kraju UE. Dzięki temu każdy obywatel UE ma prawo i swobodę wyboru, w którym państwie członkowskim chce pracować, studiować czy też osiedlić się na emeryturze. Każde państwo członkowskie musi traktować obywateli innego państwa UE pod względem zatrudnienia, zabezpieczenia społecznego i podatków w taki sam sposób, w jaki traktuje swoich własnych obywateli.

Strefa Schengen

Strefa Schengen została zapoczątkowana **układem z Schengen** podpisanym w **1985 r.** przez Belgię, Niemcy, Francję, Luksemburg i Holandię. Państwa te w czerwcu 1990 r. podpisały konwencję wykonawczą do układu z Schengen. Konwencja weszła w życie w marcu 1995 r., co oznaczało zniesienie kontroli granicznych pomiędzy państwami układu.

Przynależność do obszaru bez kontroli na granicach wewnętrznych oznacza, że państwa:

- nie przeprowadzają odpraw granicznych na swoich granicach wewnętrznych (tj. granicach między dwoma państwami Schengen);
- przeprowadzają w oparciu o określone kryteria zharmonizowane kontrole na swoich granicach zewnętrznych (tj. granicach między państwami Schengen a państwami nienależącymi do strefy Schengen).

Do strefy Schengen należy obecnie **26 krajów: 22 z UE i 4 spoza.**

Data przystąpienia	**Państwa strefy Schengen**
26 marca 1995 r.	Belgia, Francja, Hiszpania, Holandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia
26 października 1997 r.	**Włochy**
1 grudnia 1997 r.	**Austria**
26 marca 2000 r.	**Grecja**
25 marca 2001 r.	**Dania, Finlandia,** Islandia, Norwegia, **Szwecja**
21 grudnia 2007 r.	**Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry**
12 grudnia 2008 r.	Szwajcaria
19 grudnia 2011 r.	Liechtenstein

Pozostałe kraje UE a strefa Schengen:

- **Irlandia** utrzymuje w mocy klauzulę *opt-out*[1]*;*
- **Bułgaria, Chorwacja, Cypr i Rumunia** są zobowiązane do przystąpienia do strefy Schengen w przyszłości.

Państwa te stosują jednak niektóre przepisy strefy Schengen!

[1] Klauzula opt-out może być zastosowana w przypadku, gdy jeden kraj nie wyraża woli przystąpienia z pozostałymi państwami do określonej sfery polityki UE. Klauzula opt-out dotyczy m.in. strefy Schengen (Irlandia) czy strefy euro (Dania).

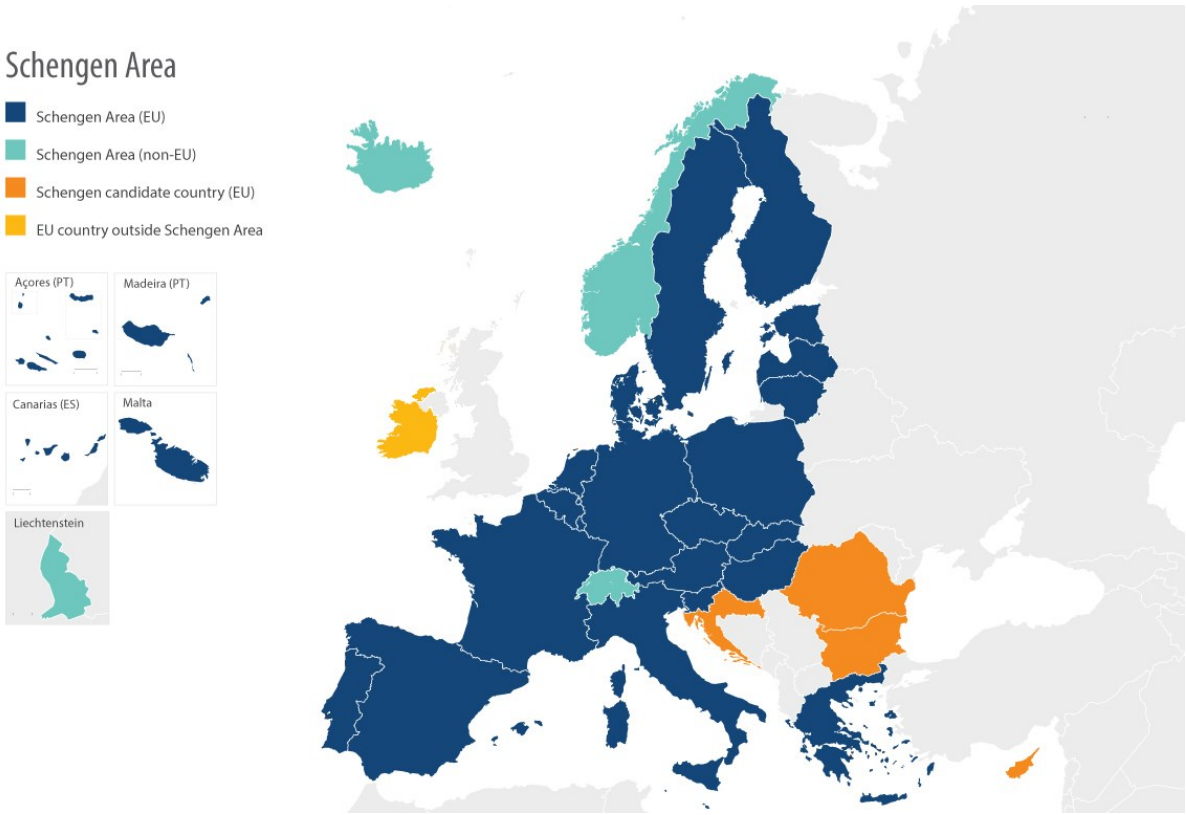

Mapa strefy Schengen

Strefa Schengen oznacza:

- brak kontroli policyjnych lub celnych na granicach między większością krajów UE, Norwegią, Liechtensteinem, Szwajcarią i Islandią;
- wzmocnioną kontrolę zewnętrznych granic UE;
- intensyfikację współpracy policyjnej między różnymi państwami UE;
- swobodę kupowania i przewozu towarów na użytek własny w ramach Unii Europejskiej.

Aby dowiedzieć się więcej obejrzyj krótki film:
https://www.youtube.com/watch?v=y6fjuJAb2Sc
Podczas oglądania pamiętaj, że Wielka Brytania od 1 lutego 2020 r. nie jest członkiem UE!

Euro

O powstaniu silnej, europejskiej waluty zdecydowano na mocy **Traktatu z Maastricht** z 1992 r. Od 1 stycznia 1999 r. wprowadzono euro jako walutę wirtualną, która była stosowana jedynie do celów księgowych, np. w płatnościach elektronicznych. Gotówka euro pojawiła się dopiero **1 stycznia 2002 r.** i zastąpiła banknoty i monety dotychczasowych walut krajowych.

Korzyści z wprowadzenia euro:

- brak ryzyka kursowego oraz kosztów wymiany walut,
- większy wybór produktów i usług oraz stabilniejsze ceny,
- ściślejsza współpraca gospodarcza państw członkowskich UE.

Za euro w UE odpowiada Europejski Bank Centralny wraz z Krajowymi Bankami Centralnymi, które wspólnie prowadzą politykę pieniężną strefy euro.

Siedziba Europejskiego Banku Centralnego we Frankfurcie nad Menem (kliknij na zdjęcie, aby obejrzeć film o EBC)

Symbol graficzny euro

Inspiracją dla symbolu euro była grecka litera epsilon (Є). Jest to również odniesienie do pierwszej litery słowa „Europa".

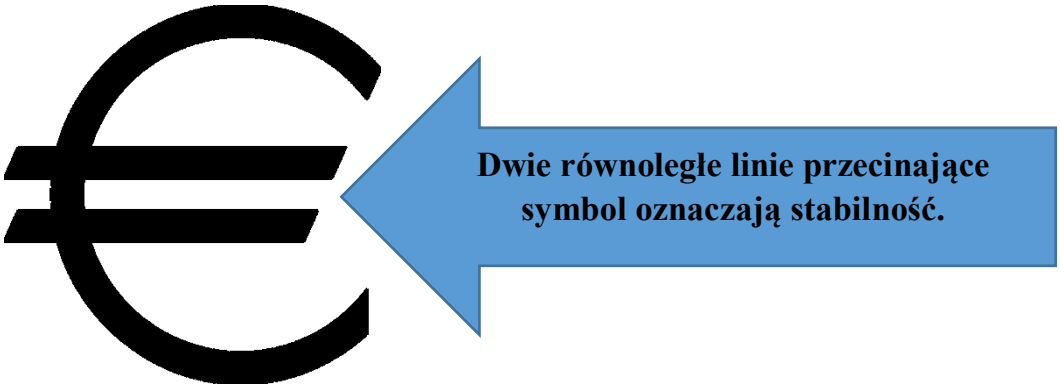

Monety i banknoty euro

Monety mają wspólny awers, rewers zaprojektowany przez poszczególne kraje.

Awersy monet euro wspólne dla wszystkich państw strefy euro

Rewersy monet 2 euro z 19 państw UE (kolejno z góry od lewej: Austria, Belgia, Cypr, Estonia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Niderlandy, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Włochy)

Banknoty: nie ma symboli krajowych; przedstawiają style architektury europejskiej; ukazują okna i bramy (otwartość i współpraca europejska) oraz mosty (porozumienie pomiędzy narodami Europy oraz między Europą a resztą świata).

Aby dowiedzieć się więcej o monetach i banknotach euro obejrzyj film: https://www.youtube.com/watch?v=xCHCK-_hKxQ

Strefa euro - członkowie:

Do strefy euro należy 19 z 27 państw UE:

- od 1999 r. jako waluta wirtualna i od 2002 r. w formie gotówkowej: **Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Włochy**
- od 2001 r. jako waluta wirtualna i od 2002 r. w formie gotówkowej: **Grecja**
- od 2007 r.: **Słowenia**
- od 2008 r.: **Malta, Cypr**
- od 2009 r.: **Słowacja**
- od 2011 r.: **Estonia**
- od 2014 r.: **Łotwa**
- od 2015 r.: **Litwa**

Dania nie ubiega się o dołączenie do strefy euro – skorzystała z tzw. **klauzuli opt-out.**

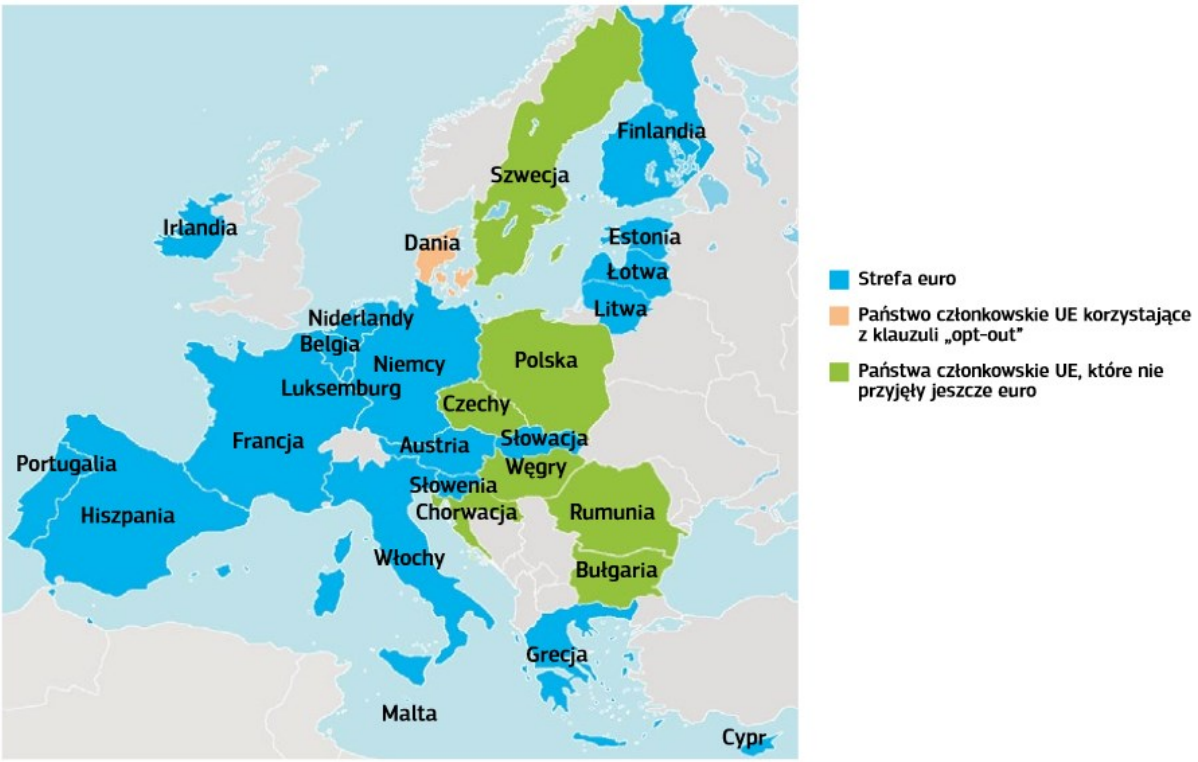

Mapa strefy euro

Euro jako swoją walutę przyjęły także:

- na mocy specjalnych układów monetarnych z UE: **Andora, Monako, San Marino i Watykan**
- jednostronnie, bez układów monetarnych z UE: **Kosowo i Czarnogóra.**

Fundusze Unii Europejskiej

Pięć głównych funduszy w latach 2014-2020:

1. **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR):**
   a) ma na celu **wzmacnianie spójności gospodarczej i społecznej** Unii Europejskiej poprzez **korygowanie dysproporcji między poszczególnymi regionami**;
   b) ukierunkowany w szczególności na regiony dotknięte poważnymi i trwałymi trudnościami naturalnymi lub demograficznymi, takie jak wysunięte najbardziej na północ regiony o bardzo niskiej gęstości zaludnienia oraz regiony wyspiarskie, transgraniczne i górskie;
   c) EFRR wspiera również zrównoważony rozwój obszarów miejskich – co najmniej 5 % budżetu EFRR dla każdego państwa członkowskiego należy przeznaczać na zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich;
   d) **„koncentracja tematyczna''**, czyli priorytetowe obszary inwestycji w ramach EFRR:

- **promocja gospodarki niskoemisyjnej;**
- **technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT);**
- **badania naukowe i innowacje;**
- **małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP).**

2. **Europejski Fundusz Społeczny (EFS):**
   a) jest głównym instrumentem finansowym Unii Europejskiej umożliwiającym **wspieranie zatrudnienia, poprawę warunków pracy i wyrównanie szans dla wszystkich obywateli UE poszukujących pracy**;
   b) celem jest też zapewnienie poprawy sytuacji osób szczególnie zagrożonych ubóstwem;
   c) jego działalność polega na inwestowaniu w zasoby ludzkie w Europie – pracowników, młodzież i wszystkich ludzi szukających pracy;
   d) w latach 2014-2020 inwestycje z EFS koncentrują się na czterech spośród celów tematycznych polityki spójności:

- **promowanie zatrudnienia i wspieranie mobilności siły roboczej;**
- **promowanie włączenia społecznego i zwalczanie ubóstwa;**
- **inwestowanie w edukację, poszerzanie umiejętności i ustawiczne kształcenie;**
- **zwiększanie możliwości instytucjonalnych oraz efektywności administracji publicznej.**

Więcej o EFS → https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-071595

3. **Fundusz Spójności:**

a) przeznaczony dla **państw członkowskich**, **których dochód narodowy brutto (DNB) na mieszkańca wynosi mniej niż 90% średniego DNB w UE**;
b) celem jest **zredukowanie dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowanie zrównoważonego rozwoju**;
c) w okresie programowania 2014-2020 z funduszu są wspierane:

- **inwestycje na rzecz środowiska, włączając w to dziedziny związane ze zrównoważonym rozwojem i energią przynoszące korzyści środowisku;**
- **sieci transeuropejskie w obszarze infrastruktury transportowej (TEN-T);**
- **pomoc techniczna.**

d) w latach 2014-2020 z Funduszu Spójności korzystają: Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Estonia, Grecja, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry;

4. **Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW):**

a) wspiera europejską politykę rozwoju obszarów wiejskich;
b) finansuje programy rozwoju obszarów wiejskich we wszystkich państwach członkowskich i regionach Unii;
c) w okresie programowania 2014–2020 fundusz skupia się na trzech głównych celach:

wspieranie konkurencyjności rolnictwa;

zapewnienie zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi oraz działania w dziedzinie klimatu;

osiągnięcie zrównoważonego rozwoju terytorialnego gospodarki wiejskiej i społeczności wiejskich, w tym tworzenie i ochrona miejsc pracy;

5. Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR):

a) fundusz na rzecz unijnej polityki morskiej i rybołówstwa na lata 2014–2020;
b) jest wykorzystywany do współfinansowania projektów przy równoczesnym użyciu krajowych źródeł finansowania;
c) celem funduszu jest:

wspieranie rybaków w przechodzeniu na rybołówstwo zrównoważone;

wspieranie społeczności nadmorskich w różnicowaniu lokalnej gospodarki;

finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie;

ułatwianie dostępu do finansowania.

Krajowe i regionalne programy operacyjne na lata 2014-2020:

Programy krajowe

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

a) program wspierający:

- **gospodarkę niskoemisyjną;**
- **ochronę środowiska;**
- **przeciwdziałanie zmianom klimatu i adaptację do nich;**
- **transport i bezpieczeństwo energetyczne;**
- **inwestycje w obszary ochrony zdrowia;**
- **inwestycje w ochronę dziedzictwa kulturowego;**

b) największy program finansowany z Funduszy Europejskich nie tylko w Polsce, ale i Unii Europejskiej;

c) głównym źródłem finansowania jest Fundusz Spójności, dodatkowo przewiduje się wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego; łączna wysokość środków unijnych zaangażowanych w realizację wynosi 27,41 mld euro;

Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o PO IiŚ obejrzyj film:
https://www.youtube.com/watch?v=qdsYy_YUPak

2. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój

a) największy w Unii Europejskiej program finansujący **badania, rozwój i innowacje**;

b) głównym źródłem finansowania jest Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, z którego na program przeznaczone jest 8,6 mld euro;

Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o PO IR obejrzyj film:
https://www.youtube.com/watch?v=PUy-_-XcXfk

3. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

a) cele programu to:

- **aktywizacja zawodowa osób młodych poniżej 30 roku życia pozostających bez zatrudnienia;**
- **wsparcie szkolnictwa wyższego;**
- **rozwój innowacji społecznych, mobilności i współpracy ponadnarodowej;**
- **reformy polityk publicznych w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, zdrowia i dobrego rządzenia;**

b) na finansowanie programu przeznaczono 4,4 mld euro z Europejskiego Funduszu Społecznego;

Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o PO WER obejrzyj film: https://www.youtube.com/watch?v=H1LBHZsnewo

4. Program Operacyjny Polska Cyfrowa

a) ma na celu:

- **zwiększenie dostępności do Internetu;**
- **stworzenie przyjaznej dla obywatela e-administracji, która umożliwi załatwianie wielu spraw za pośrednictwem komputera;**
- **upowszechnienie w społeczeństwie wiedzy i umiejętności korzystania z komputerów;**

b) zwiększenie dostępności do Internetu, stworzenie przyjaznej dla obywatela e-administracji, która umożliwi załatwianie wielu spraw za pośrednictwem komputera oraz upowszechnienie w społeczeństwie wiedzy i umiejętności korzystania z komputerów;

c) głównym źródłem finansowania jest Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, z którego na program przeznaczone jest 2,2 mld euro;

Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o PO PC obejrzyj film: https://www.youtube.com/watch?v=6OInQcpCnBI

5. Program Operacyjny Polska Wschodnia

a) ponadregionalny program dla województw Polski Wschodniej mający na celu wzrost konkurencyjności i innowacyjności makroregionu Polski Wschodniej poprzez wsparcie innowacyjności i rozwoju badań oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej makroregionu, w szczególności dzięki dostępności transportowej;
b) głównym źródłem finansowania jest Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, z którego na program przeznaczone jest 2 mld euro;

Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o PO PW obejrzyj film:
https://www.youtube.com/watch?v=OeWlD_tBXpU

6. Program Operacyjny Pomoc Techniczna

a) zapewnia sprawne działanie instytucji systemu wdrażania funduszy, jak również stworzenie skutecznego systemu informacji i promocji środków europejskich;
b) głównym źródłem finansowania jest Fundusz Spójności, z którego na program przeznaczone jest 0,7 mld euro;

Programy regionalne

Regionalne Programy Operacyjne:

a) w każdym z województw realizowany jest jeden Regionalny Program Operacyjny;
b) fundusze zarządzane są nie przez władze centralne, a przez zarządy województw; uzupełniają one możliwości, które dają programy ogólnopolskie

Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o Regionalnych Programach Operacyjnych obejrzyj film:
https://www.youtube.com/watch?v=nKZbW7y8ys0

Ponadto w Polsce realizowaną są dwa inne programy:

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

c) jest krajowym instrumentem wdrażania Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
d) cele programu to:

poprawa konkurencyjności rolnictwa;

zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu;

zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich;

2. Program Operacyjny „Rybactwo i Morze”

a) krajowy instrument wdrażania Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR);
b) zakłada realizację 6 priorytetów:

Priorytet I. Promowanie rybołówstwa zrównoważonego środowiskowo, innowacyjnego, konkurencyjnego i opartego na wiedzy

Priorytet II. Wspieranie zrównoważonej środowiskowo, innowacyjnej, zasobooszczędnej, konkurencyjnej akwakultury, opartej na wiedzy

Priorytet III. Wspieranie wdrażania Wspólnej Polityki Rybołówstwa

Priorytet IV. Zatrudnienie i spójność terytorialna na obszarach rybackich

Priorytet V. Wspieranie wprowadzania do obrotu i przetwarzania

Priorytet VI. Zintegrowana Polityka Morska

Europejski Zielony Ład – działania na rzecz klimatu w UE

Europejski Zielony Ład jako priorytet Komisji Europejskiej kadencji 2019-2024 został zaprezentowany 11 grudnia 2019 r. Jego celem jest poprawienie dobrostanu obywateli; korzyści dla ludzi, planety i gospodarki ma przynieść **przekształcenie Europy do 2050 r. w kontynent neutralny klimatycznie**:

Komisja Europejska przedstawiła propozycję europejskiego prawa o klimacie, aby przekształcić to zobowiązanie polityczne w zobowiązanie prawne i pobudzić inwestycje.

Najważniejsze działania w ramach Europejskiego Zielonego Ładu obejmują ograniczenie emisji, inwestowanie w nowatorskie badania i innowacje, oraz ochronę środowiska naturalnego w Europie.

Obszary polityki istotne podczas realizacji Europejskiego Zielonego Ładu są następujące:

czysta energia

- **By dowiedzieć się więcej zapoznaj się z grafiką: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/fs_19_6723**

zrównoważony przemysł

- **By dowiedzieć się więcej zapoznaj się z grafiką: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/fs_19_6724**

budowa i renowacja

- **By dowiedzieć się więcej zapoznaj się z grafiką: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/fs_19_6725**

zrównoważona mobilność

- **By dowiedzieć się więcej zapoznaj się z grafiką: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/fs_19_6726**

różnorodność biologiczna

- **By dowiedzieć się więcej zapoznaj się z grafiką: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/fs_19_6728**

od pola do stołu

- **By dowiedzieć się więcej zapoznaj się z grafiką: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/fs_19_6727**

eliminowanie zanieczyszczeń

- **By dowiedzieć się więcej zapoznaj się z grafiką: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/fs_19_6729**

Prawa Człowieka w Unii Europejskiej

1. **Karta praw podstawowych Unii Europejskiej:**
   a) ogłoszona w 2000 r. przez Parlament Europejski, Komisję Europejska i Radę;
   b) określa podstawowe prawa i wolności uznawane przez Unię Europejską;
   c) **w 2009 r. wszedł w życie traktat lizboński**: prawa, wolności i zasady ujęte w Karcie stały się prawnie wiążące dla UE i jej państw członkowskich przy wdrażaniu unijnych przepisów;
   d) składa się z preambuły i 54 artykułów podzielonych na 7 rozdziałów
      – rozdział siódmy to Postanowienia ogólne, a pozostałe to:

   e) Polska (podobnie jak Wielka Brytania będąca wtedy jeszcze w UE) podpisała tzw. protokół brytyjski, czyli **Protokół nr 30 do Traktatu z Lizbony**, który jest klauzulą *opt-out* dotyczącą ograniczenia stosowania całości przepisów Karty praw podstawowych dla obywateli Polski;

2. **Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich:**
   a) funkcja ta powstała w 1995 r.;
   b) wybierany przez Parlament Europejski na odnawialną **pięcioletnią kadencję;**
   c) bada **skargi** dotyczące przypadków **niewłaściwego administrowania** w instytucjach i organach UE, np.: sprawy dotyczące niesprawiedliwego traktowania, dyskryminacji, nadużycia władzy, nieuzasadnionej zwłoki, nieudzielenia odpowiedzi lub nieprawidłowych procedur;

d) skargę może złożyć każdy w UE;
e) **dochodzenia wszczyna** na podstawie skarg lub z własnej inicjatywy;
f) siedziba Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich mieści się w **Strasburgu**;
g) obecnie Rzecznikiem jest **Emily O'Reilly**, która pełni tę funkcję od 2013 r.;

Emily O'Reilly

Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej na temat działań Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich obejrzyj film: https://www.youtube.com/watch?v=zACMjO4fw0k

Quizy

Sprawdź swoją wiedzę! Rozwiąż quizy.

QUIZ 1 **https://bit.ly/2WGjXjV**	**QUIZ 2** **https://bit.ly/3cJdJWf**

Źródła

https://www.consilium.europa.eu/pl/
https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/pl/
https://ec.europa.eu/info/index_pl
https://europa.eu/european-union/index_pl
https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide- presentations_pl
https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/fundusze-europejskie-w-polsce/
https://www.gov.pl/web/klimat/poiis
https://www.gov.pl/web/ue/polska-w-ue
https://www.gov.pl/web/rolnictwo/-program-rozwoju-obszarow-wiejskich-2014-2020-prow-2014-2020
https://multimedia.europarl.europa.eu/pl/schuman-declaration_B001-0100_ev
https://mgm.gov.pl/pl/rybolowstwo/po-ryby-morze-2014-2020
https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/2a9e2a82-4412-11ea-b81b-01aa75ed71a1/language-pl/format-PDF/source-123267728
https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html
https://www.europarl.europa.eu/portal/pl
https://www.ombudsman.europa.eu/pl/home
https://www.poir.gov.pl
http://www.polskacyfrowa.gov.pl
https://www.polskawschodnia.gov.pl/
http://www.popt.gov.pl/
http://www.power.gov.pl
Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej, Małuszyńska E., Gruchman B. (red.) , Wydawnictwo PWN, Warszawa 2018

Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej dla maturzystów przygotował:

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Poznań
przy Wielkopolskiej Izbie Rzemieślniczej w Poznaniu
al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań
tel. 61 8521670
e-mail: europedirect-poznan@irpoznan.com.pl,
www. europe-direct.poznan.pl

Projekt współfinansowany ze środków Komisji Europejskiej